

Патријарх Порфирије: О истинитом богословљу

Беседа Његове Светости Патријарха српског г. Порфирија одржана 25. априла 2025. године приликом примања почасног доктората на Московској духовној академији

Христóсъ воскресе!

Ваша Светости, Патријарше московски и све Русије, Господине Господине Кириле,

Ваше Преосвештенство, уважени Владико ректоре Московске духовне академије, епископе сергијево-посадски и дмитровски Кириле,

Ваша Високопреосвештенства, Ваша Преосвештенства, драга браћо архијереји,

Високопреподобни и свечесни оци, браћо и саслужитељи у Господу,

Високопоштовани професори и предавачи,

Драги студенти и аспиранти,

Драга браћо и сестре у Христу,

Са дубоким уважавањем, благодарношћу и смирењем примам ову изузетну част – почасни докторат који ми додељује у православној васељени чувена и поштована Московска духовна академија при Свето-Тројицкој Сергијевој

лаври. Ово признање доживљавам као једну од најзначајнијих етапа на путу мог вишегодишњег богословског и научноистраживачког рада, као и у мојој педагошкој и просветној служби.

Примам ову високу част не као сведочанство личног достојанства, већ као израз поверења које ми се указује у служењу Логосу Божијем и у животу православне Цркве Христове. Ово признање научно-богословске заједнице Руске Православне Цркве доживљавам као благодатни дар и видљиви знак нашег јединства у Христу — знак који истовремено обавезује, надахњује и укрепљује.

Зато пре свега узносим славу, поклоњење и благодарност Господу нашем Исусу Христу, Јединоме Човекољупцу и Даваоцу сваког добра, Сину и Логосу Божијем, Првом и Вечном Богослову Цркве, који је, благовољењем Оца и дејством Пресветога Духа — Извора живота и богословља — даровао роду људском познање истине и учинио нас заједничарима божанске Тајне.

Имам част да изразим искрену и дубоку захвалност овом часном и богоугодном училишту – Московској духовној академији – не само као угледној академској установи, већ и као месту живог Предања и духовне сабраности. Тај дух препознајем у сродној мисији наше најстарије богословске школе – Православног богословског факултета Универзитета у Београду – чији задатак није само очување богословске науке, већ и њено оживотворење у животу Цркве и народа.

Окупљени смо у времену које све мање познаје тишину, сабраност и реч која сазрева у унутрашњем безмолвију. Управо у таквом времену мисија очувања и обнављања богословске науке подсећа нас да знање није пука акумулација података, већ израз унутрашње зрелости, позив на одговорност и на спремност да се чује глас другог.

У времену разједињености и располућености, овај чин представља сведочанство да истина сједињује; да теологија није зид који раздваја, већ мост који повезује; да сваки истински позив — било академски, било духовни — добија своју пуноћу и смисао једино у заједници Цркве.

Благодарим Вам, дакле, на овој части, која је у исто време и позив: позив на преданије служење, на дубље слушање и на сабранију молитву. Зато ми дозволите да ову реч захвалности преточим у кратку богословску рефлексију — не као учитељ, већ као хришћанин, сабрат и саслужитељ, који стоји у молитви пред Тајном Васкрсења — на тему:

О ИСТИНИТОМ БОГОСЛОВЉУ

„Ако си богослов, истински ћеш се молити; и ако се истински молиш, богослов си.”

(Εἰ θεολόγος εἶ, προσεύξῃ ἀληθῶς· καὶ εἰ ἀληθῶς προσεύξῃ, θεολόγος εἶ)

Ова знаменита изрека, најчешће приписивана Евагрију Понтијском, изражава кључни увид ранохришћанског Предања: богословље и молитва нису раздвојени напори и подвизи, већ два вида једне исте стварности. Када на овом месту кажемо молитва – најпре читавим својим бићем, умом и срцем, исповедамо веру да је Божанствена Евхаристија молитва *par excellence* на којој почива живот Једне Свете Саборне и Апостолске Цркве. Без учествовања у њој као Светајни Цркве и без њеног печата не само да није могуће релевантно богословствовати, већ није могуће називати се хришћанином. Отуд, наведено правило наше вере (*lex credendi*) уистину претпоставља правило молитве (*lex orandi*); док правило молитве (*lex orandi*), извируће из евхаристијског етоса, рађа правило богословствовања (*lex theologizandi*).

Враћајући се на мисао Евагрија, посебно је примерено размишљати о односу молитве и богословствовања у светлости Васкрсења Христовог, које ових дана радосно прослављамо. Јер у Васкрслом Господу, онај који се моли не обраћа се умотвореном појму или апстрактном идеалу, већ Живоме Богу који је смрћу победио смрт. Молитва постаје разговор са Васкрслим Христом, а богословље — сведочанство живота који је надвладао гроб. Као што апостол Павле узвикује: „Да познам Њега и силу васкрсења Његовог” (Флп 3,10) — то је унутрашња чежња сваког истинског богослова.

Проистекла из духовне мудрости отаца пустиње, а касније потврђена у делима светих отаца као што су Григорије Богослов, Максим Исповедник, Исак Сирин и Јован Лествичник и небројени други, ова поука одражава дубоко јединство људске личности пред Богом.

Укорењена у источноправославном духовном наслеђу, ова изрека потврђује да богословље није само академски подухват или интелектуална дисциплина, већ плод непосредног, живог општења са Богом. Истинско

богословље не настаје из апстрактног размишљања, већ у тишини срца које смирено стоји пред Божанским. Истинска молитва значи погрузити себе у тајну литургијског Божијег присуства, а из тог личног сусрета рађа се реч која достојно може бити названа богословљем (θεολογία).

Далеко од тога да буде пука духовна крилатица, ова изрека носи дубоке и далекосежне последице — духовне, етичке, црквене, па и културолошке. Она преплиће целокупно човеково биће — ум, срце, тело и душу — у један јединствен покрет усмерен ка Богу. Богословље, у овом светлу, није тек говор о Богу, већ артикулација унутарњег живота преображеног благодаћу Духа Светога.

Ова древна максима, дакле, није само духовни подстицај, већ свеобухватна богословска визија — она која из корена преображава саме темеље разумевања и живљења богословља. Из ове полазне тачке изниче мноштво дубоких и суштинских последица.

О богословским последицама

У својој суштини, ова изрека потврђује да истинско богословље не проистиче из апстрактног спекулативног размишљања, већ из проживљеног духовног опита. Кад кажемо личног подразумевамо не индивидуалистичког, него црквеног опита, опита који је у сагласју са свима светима. Богословље, у овом смислу, није превасходно академски подухват, већ плод сусрета и егзистенцијалног и литургијског односа са живим Богом. Молитва није припрема за богословље — она је богословље. У молитви човек не стоји пред Богом као посматрач, већ као онај који учествује у евхаристијској Тајни Божијој. Управо то учествовање (μέθεξις) представља темељ сваког аутентичног богословског увида.

Овакво разумевање даје првенство искуственом знању у односу на интелектуалну апстракцију. Истинско богословско знање је целосно: оно ангажује не само разум, већ и срце, вољу и очишћени вољс — ум преображен благодаћу, кроз подвиг (ἄσκησις) и смирење. У том светлу, богословље је могуће само у оној мери у којој се човекова личност непрестано преображава. То је пут обожења (θέωσις), на којем се молилац уподобљава Богу и једино тако постаје способан да опажа божанске стварности.

Ово разумевање истовремено наглашава нераскидиво јединство између ортодоксије и ортопраксије. Исправно веровање и исправно богослужење, догмат и подвиг, учење и молитва – нису паралелни токови, већ један

јединствени пут заједничарења са Господом. Богослов, стога, није само мислилац, већ сведок (μάρτυς), онај који говори о ономе што је видео и познао у личном сусрету. Богословље је, у овом светлу, по својој природи литургијско и доксолошко. Његов природни простор је богослужење Цркве, а његов највиши израз – Божанствена Литургија.

Као што апостол Јован сведочи: „Што знамо говоримо и што смо видели сведочимо” (Јн 3:11), тако је и са богословом: оно што је спознато и виђено у молитви постаје реч богословља.

Преображавајућа природа молитве открива још једну суштинску димензију богословске аутентичности: сагласје живота и речи. Не може се истинито говорити о Богу ако се живи у неистини. Богословска реч одвојена од смирења, послушности Цркви и њеним канонским служитељима, одвојена од покајања и љубави, губи своје утемељење. Молитва, која проистиче из верности Цркви, постаје својеврстан чин отпора – одбијање да се прихвати егоистична и кратковида логика овога света, и тихо, али постојано супротстављање силама које стреме контроли, а не заједници.

Оваква визија богословља штити од редукционистичког и секуларизованог разумевања. Она доводи у питање савремене тенденције које богословље свде на историјску анализу, социолошки коментар или изградњу апстрактних концептуалних система. Уместо тога, она инсистира на очувању мистичког и светотајинског карактера богословља као начина постојања у односу – како са Светом Тројицом, тако и са ближњима. У том духу, богословље се мора тумачити кроз оно што бисмо могли назвати ерменевтиком смирења – где је тумач најпре онај који се моли, а тек потом онај који говори.

То, свакако, не значи да се умањује вредност академског истраживања. Напротив, оно се тиме потврђује и узвишује – под условом да је утемељено у животу молитве. Пажљива егзегеза Светога Писма, темељно проучавање отачког Предања и критичко мишљење имају своје важно и неоспорно место, али морају бити повезани са унутарњим животом преображеним благодаћу Духа Светога.

Богословље, дакле, није само говор о Богу — оно је разговор са Богом. Оно је дијалошко, релацијско и учествујуће. Није реч о издвојеној делатности или подухвату, већ о начину постојања: о животу који се непрекидно преображава у подобије Христово. Зато су највећи богослови у историји Цркве били најпре људи молитве — личности чије су речи добијале тежину

јер су израстале из ћутања пред Тајном Христовом.

У овом светлу, изрека о вези између молитве и богословља постаје истовремено критеријум и коректив. Она разобличава све облике богословског израза који остају одвојени од духовног и црквеног живота. Позива на аутентичност у вери и умовању, на сагласје између онога што се поучава и онога што се живи. Подсећа нас да богослова не одређују дипломе, титуле или академска звања, већ то да ли је клекнуо пред Престолом Божијим — и из тог смирења произнео реч која преображава.

О културотворним последицама

Од унутарње одаје срца до самог срца културе, последице ове отачке изреке протежу се далеко изван личне или духовне сфере. Када је богословље утемељено у истинској молитви, оно не остаје искључиво приватни унутрашњи подвиг, већ почиње да обликује саму имагинацију, вредносне оријентире и животне обрасце једног народа. Оно постаје културотворно — у најдубљем смислу те речи.

У свету који све више обележавају бука, ужурбаност и утилитаризам, ова визија потврђује вредност созерцања као облика отпора савременој секуларној културној матрици. Она поново присваја тишину, смиреност и унутрашњу пажњу као узвишеније облике мудрости. Тако доводи у питање културе које су опседнуте продуктивношћу и контролом, позивајући уместо тога на начин постојања заснован на поверењу, смирењу и заједничарењу.

У оквиру таквог разумевања, богословље није само теоријски корпус који се преноси – оно постаје чинилац који уобличава. Оно представља духовни одгој (παιδεία), унутрашњи процес васпитања који се гради на животима светитеља, ритму литургијског богослужења, стрпљивом, постепеном труду молитве и брижљивом изучавању свештених богословских текстова. У том светлу, истинско богословствовање не настаје акумулацијом информација, већ се обликује кроз преображавајући сусрет са Богом и ближњима. Оно се живи и преноси у заједници — кроз заједничку молитву, светотајински живот и саборно памћење Цркве.

Културни израз природно проистиче из овог духовног језгра. Иконе, химнографија, литургијска поезија и свештена архитектура нису периферна украшавања, нити пука орнаментика, већ саставни и живи изрази богословске визије. Они извиру из молитве и позивају друге у молитвено учешће. Одјекују речима светог Дионисија Ареопагита, који је космос описао

као теофанију — откривење божанског кроз видљиво. Лепота ових културних форми није естетика ради естетике — она је светотајинска: кроз видљиво открива невидљиво, кроз пролазно — вечно.

У том смислу, богословље које извире из истинске молитве доприноси обнови културе. Оно се супротставља својеврсном понижавању сакралног — његовом свођењу на спектакл; поимању Предања као носталгичне форме; схватању богословља као пуке технологије говора (τεχνολογία λόγου, λογοτεχνία, како каже свети Григорије Богослов); и свођењу образовања на формално стручно усмеравање. Такво богословље позива на обнову светотајинске естетике, на поновно откривање језика који је поетски, литургијски и мистички. Оно васпоставља литургијску космологију, у којој ритам времена, облик простора и ткиво заједнице бивају преображени и усмерени Духом Светим ка Божанском.

Осим тога, ова визија подстиче међугенерациски континуитет. Молитвено богословље обезбеђује да се вера преноси не само као поука, већ као живо искуство — у причама, дејствима, обичајима и свештеном сећању. Оно постаје скривена архитектура културног идентитета народа, ослоњена на нешто много дубље од идеологије или сентимента.

Ово богословље је, по својој природи, и етичко и заједничко. Оно надахњује аутентичност у међуљудским односима, подстичући искреност, емпатију и целовитост. У свету симулације и перформативне интеракције, оно позива на дубину, истину и стварно присуство. Као такво, оно постаје темељ за истинску друштвену обнову — не кроз програме и стратегије, већ кроз личности преображене молитвом.

У најширем смислу, ова духовна антропологија рађа нову визију самог света. Природа се више не доживљава као сировина за потрошњу, већ као свештени дар. У овом светлу, молитва рађа космолошку одговорност, а духовни живот постаје основ за одрживост, смерно старање и ново откривање света као пројаве Божанске премудрости и стваралачке Тајне.

У културама које се све више одвајају од трансцендентног, ова древна отачка мисао остаје пророчки глас. Не супротставља се секуларизацији бекством и повлачењем, већ тихим обнављањем најдубљих извора смисла. Она нас подсећа да богословље не може бити затворено у учионице и предаваонице, нити ограничено зидовима храмова — оно мора обликовати уметност, образовање, језик и политички живот (у његовом изворном, државотворном смислу), као и породичну и јавну свакодневицу.

Култура обликована молитвом није култура моћи, већ мира; није култура ефикасности, већ лепоте; није култура контроле, већ култура сабрања и заједништва.

О друштвеним последицама

Ако богословље које се рађа из молитве може преобликовати лични живот и културу, онда његове последице по друштво не могу бити ништа мање дубоке. Такво богословље предлаже алтернативну визију друштвеног поретка — визију која се не заснива на моћи, профиту или употребљивости, већ на светости, врлини и духовној аутентичности.

У средишту ове визије налази се радикално преосмишљавање појмова мудрости и ауторитета. Истински богослов, према древној максими, може произићи из сваког друштвеног слоја, порекла или занимања, све док је срце човека усмерено ка Богу у истинитој молитви. Ово превазилази друштвене поделе и доводи у питање уобичајене социолошке хијерархије и стратификације. У друштвима обележеним неједнакошћу и фрагментацијом, молитва постаје мера стварне једнакости — мост преко којег свако може приступити божанској мудрости, без обзира на спољашњи друштвени положај.

Таква визија подразумева да ауторитет не извире из принуде или институционалне силе, већ из дубине човековог заједничарења са Богом. Такав ауторитет постаје уверљив — не наметнут, већ задобијен; утемељен у тишини, а не у спектаклу. Управо тај непринудни, молитвом преображени ауторитет јесте оно што Црква дарује свету: богословско сведочење укорењено у благодати, а не у доминацији.

Молитва, притом, није бекство из света, већ улазак у његове најдубље потребе и ране. Истински се молити значи заступати друге пред Богом. Богослов који се моли не остаје затворен у оквирима приватне побожности, већ постаје осећајан и отворен за страдање других. Саосећање постаје

неодвојиво од созерцања. У том светлу, истинско богословље постаје пророчки глас — глас који говори истину моћнима, брани сиромашне и разобличава неправду не кроз идеологију, већ кроз милосрђе.

Заједнице које се хране литургијском молитвом постају и заједнице солидарности и узајамне припадности. Богословље престаје да буде индивидуална спекулација и постаје заједнички начин живљења. Литургија постаје школа праведности, миротворства и савесности. У таквом друштвеном оквиру, молитва не ствара пасивност, већ подстиче етичку будност: она учи хришћанина да у сваком човеку препозна лик Божији, а у сваком поступку — вечну последицу пред лицем Божијим.

Богословље које се рађа из молитве пружа отпор доминантним наративима савременог доба: – Оно нуди алтернативу технократији, наглашавајући да се мудрост не може свести на податке, експертизу или голу ефикасност; – Оно разобличава конзумеризам, позивајући на културу простоте, унутрашњег живота и умерености, насупрот лихварској продуктивности и акумулацији; – Оно доводи у питање површни активизам, истичући да деловање мора бити укоренењено у созерцању, а правда у благодати Духа Светога.

Изнад свега, оно предлаже целовиту визију човековог узрастања, у којој су тело, ум, осећања и дух уједињени у јединствени покрет ка Богу. У том светлу, богословље не критикује свет споља, већ тежи да га преобрати изнутра: од срца човека, кроз културу, све до темеља друштвеног устројства.

Живети по овој визији значи исповедати да постоји стварност дубља од политике, снажнија од идеологије и трајнија од било каквог царства овога света: Царство Божије — присутно већ сада у евхаристијском сабрању Цркве, у скривеном животу светитеља, у тишини истинске молитве и у сведочењу оних чије је богословље исковано у огњу љубави Божије.

Богословље као живот са Богом

Из древне отачке изреке не произлази дефиниција богословља у академским терминима, већ се открива визија богословља као начина постојања — живота проживљеног са Богом, у смирењу, молитви и љубави. Реч је о позиву да се обнови разумевање богословља као постојања у заједници — као начина живљења који се прелива у реч, мисао, дело и културу.

У свету раздробљеном између интелектуализма, с једне стране, и површног активизма, с друге, отачка максима позива на поновно сједињење духовне дубине са одговорношћу, оданости Цркви са друштвеним ангажовањем.

Истински богослов се не повлачи у приватну побожност, нити се раствара у идеолошкој буци, већ стоји — молитвено — на раскршћу неба и земље, заступајући свет пред Богом. Како сведочи свети Григорије Богослов: „Потребно је, заиста, најпре се очистити, па тек онда приступити разговору са Чистим” (Бес. 27: δεῖ γὰρ τῷ ὄντι καθαρθῆναι πρότερον, εἴτα τῷ καθαρῷ προσμιλῆσαι). У том светлу, истински богослов није само онај који мисли о Богу, већ превасходно онај који живи са Богом.

Оваква визија доноси преображајну алтернативу и индивидуализму и колективизму. Она потврђује да се истинска обнова друштва не започиње кроз системе, већ кроз преображене личности — кроз оне чија су срца обликована љубављу Божијом. Таква личност постаје носилац светлости не кроз доминацију, већ кроз кенотичко сведочење — по узору на Христа, који се молио у Гетсиманији и у тишини принео Себе на жртву на Крсту.

У том духу, богословље није специјализација, већ призвање; није привилегија изабраних, већ позив упућен свима који истински стоје пред Богом у молитви. Оно не захтева само изучавање, већ преобликовање — духовно, аскетско, литургијско. Ако желе да остану верне овој визији, богословске школе морају дати првенство не само интелектуалном постигнућу, већ пре свега освећењу целокупне личности. Молитва не сме бити украс живота богослова, већ његов метод, његов дах и ритмични откуцај његовог срца.

У средишту ове визије налази се обновљена хришћанска антропологија: човек није превасходно политичко или економско биће, већ литургијско биће (*homo adorans*). У молитви човек постаје оно на шта је призван — жива икона Божанства, која учествује у животу Божијем кроз благодат и Свете Тајне.

Овакво богословље нуди тих, али снажан одговор замореној логици модерног доба. Оно одбацује секуларну подвојеност између светог и световног, духовног и рационалног. Истину не види као апстрактну тврдњу, већ као Личност — Христа Васкрслог, Кога Црква живи у литургијској заједници и молитвеном сабрању.

Богословље као чувар људског достојанства у доба идеолошких поједностављења

У томе богословље открива своју способност не само да уздигне душу и мисао, већ и да прочисти колективну савест заједница које су заведене идеолошким поједностављењима. Заиста, богословско призвање мора бити препознато као заштитник од сваког облика редуccionизма. Јер феномен

идеолошког редукционизма често се јавља онда када се прихватају дихотомне моралне структуре, које социополитичку стварност категоришу у круте оквири „добра” и „зла”. Тај поједностављујући приступ одражава извесне антрополошке константе својствене палом стању људске природе — нарочито друштвене обрасце који су се током векова образовали ради осигуравања такозване „колективне безбедности”.

У основи овог палог начина поимања егзистенције лежи праисконска склоност ка бинарном категорисању — ка разграничењу између заједничког „ми” и различитог „они”. Самоидентификација се, у том светлу, обликује кроз дијалектички процес у којем присуство „другог” постаје нужни контрапункт за сопствено самопоимање: белина подразумева црнину као свој концептуални опозит; „западни” идентитет изискује „источни” као неопходну противтежу; „цивилизација” претпоставља „варварство” као своју антитезу; „демократске” вредности се учвршћују у супротности са наводно „ауторитарним” системима. Овај образац открива да се морална самосвест често гради у контрасту — сопствена „доброта” постаје разумљива тек када се супротстави перципираном „злу”.

Идеолошки системи додатно интензивирају ове постпадне когнитивне склоности, појачавајући племенске поделе и диференцијације. Овакво тумачење рађа два истовремена изобличења стварности: пренаглашавање унутаргрупне сличности и преувеличавање међугрупних разлика. Манихејски оквири тумачења стварају снажну кохезију унутар једне заједнице, одржавану самопотврђујућим наративом у којем сопствена група представља оличење моралне исправности, док се друга страна појављује као персонификација моралне изопачености.

Историјски записи обилато сведоче о страдањима заједница изазваним насиљем које произилази из оваквих идеолошких и дуалистичких конструкција. Ова трагична реалност, толико добро позната руском и српском народу, наглашава колико је од суштинског значаја аутентичан богословски дискурс — не као пука академска вежба, већ као животворно чување вере, народног наслеђа и културне особености. Богословска рефлексација, правилно схваћена, постаје чувар пуноће човечанског, народног и хришћанског достојанства и идентитета.

Зато древна хришћанска максима: „Ако се истински молиш, ти си богослов” не израња само као духовна тежња, већ као пророчка заповест. Она позива на богословље које превазилази фракционе поделе, раствара полемике и постаје простор сусрета — не сукоба, већ заједнице; не „поседовања” истине,

већ учествовања у Истини, која је сам Христос.

Знање, у том контексту, престаје да буде чин дистанцираног господарења и постаје смирено учествовање у божанском животу. Како апостол Павле сведочи: „Не живим више ја, него Христос живи у мени” (Гал 2, 20). Такво богословље започиње не тврдњом, већ тишином; не расправом, већ поклоњењем.

Стога, ова изрека није само мистичка пословица намењена монасима. Она је свеобухватна визија хришћанског постојања — визија образовања, управљања, културне обнове и јавног живота. Она је позив богословима да постану светитељи, а светитељима да постану богослови. Она руши лажне дихотомије између созерцања и делања, вере и разума, Цркве и света.

Завршне мисли: Богословље као сведочанство јединства и љубави у светлости Васкрсења

Штавише, овај отачки принцип — да је само онај који се истински моли достојан да буде назван богословом — делује као бедем против елитистичких тежњи унутар црквеног живота. Он подрива сваку склоност ка богословском самоуздизању и апсолутизацији приватних мишљења, која, када су одвојена од молитвеног расуђивања и црквеног смирења, могу постати семе раздора.

Богословски елитизам, нарочито када се испољава кроз круте личне ставове уздигнуте изнад живог Предања Цркве, представља суптилну, али стварну опасност за очување црквеног јединства. Истинско богословље, међутим, укоренењено у молитви и евхаристијској заједници, негује смирење, отвореност и способност слушања — Бога, Цркве и ближњега.

У овом светлу, веза између молитве и богословља није само израз духовне зрелости, већ постаје чувар јединства Цркве Божије. Она чува јединство Тела Христовог, подсећајући све који говоре о Богу да њихове речи морају бити рођене у страху Божијем, у поштовању пред Тајном, и у љубави према Цркви.

И тако, у блиставој светлости Васкрсења, подсећамо се да истинско богословље није систем који треба савладати, већ живот који треба принети Богу. Богослов није само зналац божанских стварности, већ учесник у божанском животу — онај који се моли Васкрслом Христу и саздаје себе по Његовом лику кроз љубав.

Као што Божанствена Литургија Светог Јована Златоуста објављује на свом врхунцу:

У овом евхаристијском предавању богословље достиже своју пуноћу — не у спекулацији и дискурсу, већ у приносу. Јер у Христу, Васкрслом и Прослављеном, свака реч налази своју истину, а свака тишина своје значење. И тако, исповедамо:

Нека сваки богослов, дакле, буде најпре сведок ове Пасхалне Тајне — не само речју, већ срцем; не само мишљу, већ животом преображеним светлошћу која сија из празног гроба.

На крају, дозволите ми да још једном изразим своју најискренију захвалност за велику част која ми је указана. Примам овај дар љубави са смирењем и радошћу — не као лични тријумф, већ као сведочанство вашег поверења у Цркву којој служим и у заједничку мисију коју делимо пред Господом.

Упућујем своје најискреније и најбратскије жеље Његовој Светости Патријарху московском и целе Русије, Господину Господину Кирилу: да Господ подари многа лета мудрог, пастирског и светоотачког управљања сестринском Руском Православном Црквом — на сваки духовни напредак возљубљеног руског народа, на јачање нашег заједничког православног сведочења, као и на унапређивање нашег међусобног поштовања, богоугодне сарадње и свестраног заједништва у љубави.

Свим верним свештенослужитељима, монаштву и народу Руске Православне Цркве упућујем најтоплије поздраве и срдачне молитвене жеље. А целом руском народу — народу дубоке духовности и исповедништва — упућујем сваку добру жељу за мир, напредак и благослов Божији.

Захваљујем Господу и вашој љубави за ову част, коју сада радосно делим са верним народом Српске Православне Цркве — чије најтоплије поздраве, искрене молитве и пасхалне честитке преносим данас у радости Васкрслог Христа.

Христóсь воскрéсе!

spc.rs